

Anmeldelser

»Retspolitisk Status«. Fæstskrift i anledning af Dansk Retspolitisk Forenings 10 års jubilæum

Jurist- og Økonomforbundets forlag, 1988

Anmeldt av Kristian Andenæs

»Retspolitisk status« inneholder en rekke artikler over et bredt rettspolitisk spekter. Det er egne seksjoner om kriminalpolitikk, jussen og juristene, juss og EDB og kvinnerett, samt et utvalg fra andre områder. Med sine 24 bidrag på til sammen nærmere 350 sider kan jeg bare berøre noen få av de spørsmål som tas opp.

Blant flere lesverdige kriminalpolitiske artikler gir Jørgen Jepsen en interessant beskrivelse av de siste 20 års kriminalpolitiske utvikling i Danmark. Artikkelen undertittel indikerer en tilsvarende utvikling som i Norge - fra elitepolitikk til partipolitikk. I Norge bidro justisminister Valle i siste halvdel av 1970-tallet til at kriminalpolitikken for alvor ble ført inn i almenpolitikken; hennes betenkeligheter hadde vært større hadde hun sett dagens resultater. I sin nyutkomne bok »Dette står jeg for« (Gyldendal 1989) beklager hun de sørgelige tilbakeskritt som hennes sosialdemokratiske partifeller i de senere års justisledelse er ansvarlige for: En kriminalpolitikk som styres etter massemedias skandaleoppdrag, med bl.a. panikkartete innstramminger i fangebehandlingen som resultat. Også i Danmark er utfordringene formidable for den progressive retts- og kriminalpolitikk, og Jepsen utfordrer Retspolitisk Forening til et styrket engasjement.

Flemming Balvigs artikkel »Kontrollbilleder« kommer med den for mange overraskende konklusjon at »mindre kontrol er mere effektiv som kontrol end mere kontrol«. Som et a propos til den nåværende opprustningen i norske fengsler er hans bilde fra Finland på 1970-tallet illustrerende: En undersøkelse om fangers overgrep overfor fengselspersonale ga som resultat at overgrepene ikke skjedde når det var svak bemanning, slik at det kunne snakkes om en underlegenhetssituasjon fra de ansattes side. Tvert i mot skjedde overgrepene der det var sterk bemanning.

Preben Stuer Lauridsen har en artikkel om juristers og særlig universitetsjuristers rettspolitiske engasjement som generelt kan ha enkelte verdifulle iakttagelser, men med mitt kjennskap til det juridiske fakultet ved Københavns universitet har jeg vanskelig for å få tak

på det teoretiske og empiriske grunnlag for hans påstander. Hans beskrivelse av de nåtidige forhold ved fakultetet begynner med at »Efter min mening er væsentlige dele af det juridiske fakultet ved Københavns Universitet sygt.« Dermed gis en generelt fordømmende beskrivelse av forholdene; først i en fotnote kommer det fram at han bare kjenner to gode eksempler på kolleger med et rettspolitisk engasjement ved de rettsvitenskapelige institutter, men den ene er ikke lenger ved fakultetet. Dette er en beskrivelse som i det hele tatt ikke passer inn i min forestilling om at fakultetet i København er et av de få steder i Norden der det er et stort og slagkraftig kritisk, rettspolitisk miljø. Jeg tror det er nødvendig at det sies, som nødvendig leserveiledning, at artikkelen skjemmes av noen sære og spesielle utgangspunkter, som det ikke er så lett å få tak på ved kun å lese denne artikkelen.

At Danmark ikke er Norge, for ikke å si Sverige, framgår med all tydelighet av politimester Kai Harnes korte bidrag, »At være retspolitiker«. Han forteller fra det sosiale samvær etter sitt første møte i Retspolitisk Forening sammen med en vesentlig yngre forsamling:

»Da man lod dansen akkompagnere af Jomfru Ane teaterets frække sang om Solvognens optræden under Rebildfesten, følte jeg, at jeg var kommet blandt venner.«

Jeg har ytterst vanskelig for å se for meg en norsk eller svensk politimester i denne rollen.

Peter Blume skriver om rettsinformasjon og stiller krav om at innholdet i reglene må skrives i et språk som gjør dem forståelige blant almenheten og Oluf Jørgensen gir en beskrivelse av offentlige registres sårbarhet som minner mye om problemer som er velkjente i Norge. Registerlovgivningen og registertilsynet har ikke kunnet forhindre oppbyggingen av sentrale registre med svært følsomme personopplysninger eller anvendelse av samkjøring til kontrollformål.

Agnete Weis Bentzon tar opp problemstillingen kvinnerett og legalstrategier. Med grunnlag i den etterhvert omfattende innsikt i kvinners rettslige situasjon, diskuteres kvinneverdens bidrag til utviklingen av legalstrategier. Heller enn å konsentrere seg om rettsanvendelsesnivået, slik hun oppfatter Lars D. Erikssons budskap i »Utkast till en marxistisk jurisprudence (Retfærd 1979/11), slutter hun seg til sin landsmann Jørgen Dalberg Larsen (Retfærd 1980/12), som anbefaler lovgivning og videre utforming av regler og retningslinjer som et mer egnet område for legalstrategier.

Hanne Petersen skriver om kjønnsdiskriminering i arbeidslivet med grunnlag i erfaringer fra USA. Hun mener at bevisstheten om diskriminering er høyere enn i de fleste europeiske land, og at lovgivning, rettssaker og den juridiske og økonomiske diskusjon har bidratt

til dette. Den politiske utvikling er imidlertid en avgjørende hindring for en effektiv realisering av likelønnsidealet. Men amerikanske erfaringer kan kanskje med hell brukes på danske (og norske) forhold, der den politiske utvikling er noe mindre deprimerende?

Jørn Vestergaard har noen interessante betraktninger om utformingen av lovgivning om kriteriene for tvangsbruk i psykiatrien, som bl.a. med fordel kunne bringes inn som korrektiver til det foreliggende norske forslaget om ny psykiatrilov (NOU 1987:8). Det er ikke mer presise lovformuleringer, innstramming i psykosebegrepet o.l. som kan skape bedre rettssikkerhet for psykiatriske pasienter. Viktigere er det etter Vestergaards oppfatning hvem som treffer avgjørelsene og hvordan prosedyrene og de materielle alternativer er lagt opp.

Ellen Margrethe Basse diskuterer hvem som skal framtidens miljøforvaltere og i den siste artikkelen beskriver Jørgen Lokdam de danske reglene om gjeldssanering. I Danmark har det siden 1984 vært en egen lov om dette, som gir skyldnere i en håpløs situasjon adgang til å gå til skifteretten for å få sin gjeldsbyrde redusert til et overkommelig nivå. De spørsmålene som tas opp, er meget aktuelle i Norge, men det fortoner seg for meg som sentralt at man har klare forestillinger om potensielle bieffekter av reformer før man går inn på dette.

Innimellom er det en fornøylig artikkel av Anne Dorte Bruun Nilsen, som i et forbrukerrettslig perspektiv tar oss med på »en stemningsfull og romantisk busstur gjennom det smukke hjemlige landskap til ferieparadiset vinlandet Tyskland ...«.

Bokas forfattere er en blanding av praktikere og forskere, og flere av bidragsyterne er samfunnsvitere. Alt i alt er det en rekke artikler som har stor og aktuell interesse også for nordiske lesere. Samtidig inneholder mange av bidragene spennende og utradisjonelle innfallsvinkler. Boka formidler så godt »det danske«, som ikke bare er innflykt innflytelse fra den tyske tradisjon, men også humørfyllt uhøytidelighet, manglende autoritetsrespekt og friskt engasjement.

Forfatteropplysninger:

Kristian Andenæs er universitetslektor ved Institutt for Rettssosiologi og prosjektleder for JussBuss. Han var med på å stifte Rettspolitisk Forening i Norge i 1974.